

# OPLEIDEN IN DE BEROEPSPRAKTIJK

Academische  
Opleidings  
School

Brabant

**AOS**  
kennis-  
conferentie!

**Leren in  
Coronatijd**

Femke Geijsel  
pagina 4

**Je blik verruimen  
met onderwijs-  
onderzoek**

Simone Ruijters en Lisanne Bronts  
pagina 8



# AOS kennis-conferentie!

[www.aos-omo.nl/nobrabant](http://www.aos-omo.nl/nobrabant)

<https://www.facebook.com/AOSNOBrabant/>

[www.linkedin.com/company/aosnobrabant](http://www.linkedin.com/company/aosnobrabant)

facebook

YouTube LinkedIn

Instagram

[https://www.youtube.com/channel/UCWF\\_UOOHiK0td74bf9p5n0A/videos](https://www.youtube.com/channel/UCWF_UOOHiK0td74bf9p5n0A/videos)

<https://www.instagram.com/aosnob/>

## Inhoud

3

Kennis delen, elkaar inspireren en ontmoeten zijn belangrijke waarden in AOS Noordoost Brabant.

4

Leren in Coronatijd door Femke Geijssel

6

De workshops 1

8

Je blik verruimen met onderwijsonderzoek, Simone Ruijters en Lianne Bronts

10

De workshops 2

12

De inspiratie van SAMEN Geert Arts

16

Wist-u datjes

17

Praktijkonderzoek Corry Kocken

18

Onderzoeksinzichten Karin Derksen

# Kennis delen, elkaar inspireren en ontmoeten zijn belangrijke waarden in AOS Noordoost-Brabant.



## VOORWOORD

IRENE VAN DEN WILDENBERG

Kennis delen, elkaar inspireren en ontmoeten zijn belangrijke waarden in AOS Noordoost-Brabant. De kennisconferentie die plaatsvond in maart van dit schooljaar heeft onze hersenen in ieder geval aardig in beweging gehouden. Na de eerste poging op 19 maart 2020 en de tweede in oktober van dat jaar, gingen we nu immers voor driemaal (en digitaal) scheepsrecht.

Aan mij de eer om deze digitale middag voor te zitten en alle deelnemers door het programma te loodsen. En nu valt mij diezelfde eer ten deel als hoofdredactrice van het allereerste AOS NOB magazine. Dat we als netwerk in beweging zijn, is te zien aan de inhoud van dit magazine: we gingen het gesprek aan met onze collega's van de toekomst, we zetten onze workshopleiders nogmaals (en interactief) in the spotlights, maar delen ook diverse visies op onderzoek in de AOS NOB. Dat alles in een zo interactief

mogelijk jasje, dus vergeet niet om ook de smartphone bij de hand te houden om de workshopleiders écht in actie te zien!

Voor de redactie was het een uitdagende beweging om onze AOS in alle facetten te mogen presenteren aan u als lezer. Waar de meeste (gelegenheids)redacteuren zich dagelijks bezighouden met het begeleiden en profileren van onderzoek binnen de school en/of het instituut, konden we nu die nieuwsgierigheid en gedrevenheid inzetten om een mooi visitekaartje af te geven voor 'onze' AOS NOB. Ook dat visitekaartje is er in digitale zin: op social media laten we steeds meer van ons horen en zijn we ook volop in beweging.

We wensen u veel leesplezier én luisterplezier!

Irene van den Wildenberg



**In maart 2020 sloten de scholen. Femke Geijssel merkte al snel dat het online leren voor haar zoon in de brugklas niet vanzelfsprekend liep. Zij zag dat de school moeite had om te anticiperen op de nieuwe situatie. Dat werd de basis voor het onderzoek 'leren in coronatijd'.**

"De aanleiding voor het onderzoek", vertelt Femke, "was dat mijn zoon graag online aan de slag wilde, maar al na een halve dag in paniek achter de laptop zat. Hij vond geen structuur in magister, waar al het huiswerk in stond. Terwijl de school juist sterk inzette op magister, omdat de leerlingen daar zo vertrouwd mee zijn. Ik realiseerde me: doordat docenten de leerlingen letterlijk niet zien, kunnen ze kennelijk minder goed aansluiten op de nieuwe situatie. Misschien ontbrak het hier en daar ook wat aan verbeeldingskracht.

Via LinkedIn kreeg ik contact met schoolleiders die het lesrooster wél drastisch hadden aangepast, rekening houdend met hoe het thuis zou gaan voor leerlingen (dus niet elke 50 minuten andere boeken pakken). Ik deelde die alternatieve roosters. En vervolgens hoorde ik van schoolleiders dat ze leerlingen wilden bevragen, maar dat ze niet precies wisten wat de goede vragen zouden zijn.

Ik heb daarop een vragenlijst gemaakt voor leerlingen over het thuisleren en hun motivatie. Math van Loo en Kim Höppener ontwikkelden mee om de vragenlijst in een kwaliteitszorgtool op te nemen. We hadden al eerder geëxperimenteerd met het exporteren van data uit die tool. Zo konden scholen de vragenlijst inzetten en konden wij de antwoorden van de leerlingen gebruiken voor onderzoek."

#### **Tegen welke uitdagingen (of beperkingen) liep je aan?**

"Vooral dat ik geen subsidie kreeg voor het onderzoek. We hadden al 2000 ingevulde vragenlijsten en wilden naar 10.000. ZonMW wees de subsidie-aanvraag af omdat ze 10.000 een onhaalbaar groot aantal vond. Toen die beschikking bekend werd, hadden we al 15.000 ingevulde vragenlijsten. Maar de afwijzing was definitief.

Ik vertelde er voormalig collega Karin Derksen over. Zij werkt bij OMO en bracht me in contact met Yvonne Kops. OMO heeft toen een soort vooruit-investering gedaan, zodat we in elk geval konden beginnen aan de data-export. De VO-raad heeft uiteindelijk ook een financiële bijdrage geregeld. Zo konden we in de loop van augustus toch beginnen aan de schooloversijgende data-analyse. De scholen hadden op dat moment via de tool wel al de eigen resultaten en vergelijkingsmateriaal gekregen."



# Leren in Coronatijd

Femke Geijssel



#### **Welke resultaten uit je onderzoek vond je het meest opvallend?**

"Maar liefst 27% van de leerlingen die de lijst hebben ingevuld, gaf aan thuis onvoldoende rust en concentratie te vinden. Terwijl het uitgangspunt voor het online leren juist was dat het de meeste leerlingen wel zou lukken. De analyses lieten bovendien zien dat die leerlingen óók nog eens minder (toegang tot) hulp van vakdocenten ervoeren, terwijl ze juist daar vooral behoefte aan hadden.

De rol van de mentor is belangrijk, maar compenseert niet voor de vakinhoudelijke, didactische aandacht. Zeker toen de scholen weer gedeeltelijk opengingen was dit belangrijke informatie voor schoolleiders: zorg dat de leerlingen hun vakdocenten zien en dat ze van hen erkenning krijgen voor wat ze in de periode van het online-onderwijs hebben gedaan."

#### **Welk advies heb jij als onderwijskundige voor de schoolleiders?**

"Investeer in het vermogen van vakdocenten om leerlingen binnen de vakken te begeleiden in hun ontwik-

keling van metacognitie en executieve vaardigheden. Geef docenten de kans, het materiaal en de begeleiding om 'speels' onderwijs te ontwerpen, dat de ontwikkeling van metacognitie stimuleert. Zorg dat je leerlingen didactisch kunt coachen binnen - en niet naast - de vaklessen. Zorg dat docenten voldoende ontwerpruimte en samenwerktijd hebben, waarin zij hun (vak)didactische vaardigheid en creativiteit kunnen gebruiken. En combineer dit met voldoende mogelijkheden voor docenten om de leerlingen en hun werk te observeren en te zien, om goed rekening te houden met de impact van verschillen in het welzijn en welbevinden van leerlingen op het leren. Voor dit laatste is het overigens óók nodig dat er meer know-how in scholen is om problemen bij leerlingen te signaleren en ervoor te zorgen dat deze problemen samen met de leerling worden opgepakt. Neem het groeiende percentage leerlingen met depressieve klachten. Daar is nu nog te weinig aandacht voor."

#### **Wat hoop je dat op de (middel) lange termijn de implicaties van je onderzoek zijn?**

"Ik hoop dat we het onderwijs zo kunnen organiseren dat we meer samenwerken met leerlingen en rekening houden met wat zij nodig hebben. Dat vraagt iets van docenten én van de school als organisatie. In de gemiddelde werkweek van een docent is er te weinig rust en ruimte om het onderwijs én de eigen vaardigheden up-to-date te houden. Met corona hebben we gezien hoe groot de flexibiliteit en het verandervermogen van docenten zijn. Daarbij is er ervaring opgedaan met anders roosteren en andere aanpassingen in de onderwijsorganisatie. Ik hoop op scholen waarin er voor leerlingen én docenten meer rust is om zich te concentreren op prikkelend en (vak)didactisch sterk onderwijs. Waarmee ik overigens niet bedoel dat het onderwijs per se in vakken georganiseerd moet zijn."

Wie doener allemaal mee?

Mentimeter

# Echt voor iedereen wat wils tijdens de AOS kennisconferentie!



Leuke middag. Van tevoren specifieke onderwerpen, dus lastig kiezen. Half uur voor 1 workshop heel kort. Wellicht een volgende keer een workshop van een uur. Dan net iets meer diepgang om echt meer te sparren. Als docent raak je namelijk nooit uitgepraat. Situaties waren herkenbaar en dan is het leuk om te sparren.



## Moodle, Bart Pardoel Workshop Berlin

<https://van12tot18.nl/meer-dan-alleen-points-badges-leaderboards-dat-was-niet-altijd-zo>

Een workshop interessant voor zowel de werking van het programma als vakcollega's: dat bleek ook uit het diverse publiek dat was aangeschoven. Van studenten vanuit de ESoE tot leraren Duits of moderne vreemde talen.

Tijdens de presentatie werd o.a. uitgelegd hoe je ook zonder technologie gamification toe kunt passen. De onzekerheid van leerlingen in het begin maakte al snel plaats voor enthousiasme.

### 3 dagen per week gamen wie wil dat nou niet! En dan ook nog iets leren!

## Chris Sauvé, Wetenschapsoriëntatie Nederland WON

Chris Sauvé nam zijn publiek mee in de doorlopende leerlijn WON (Wetenschapsoriëntatie Nederland). Het gaat daarbij om een onderzoeklijn die beoogt leerlingen de universiteit te

laten instromen op het niveau startend academicus/einde eerstejaarsstudent. Nieuwsgierig naar zijn bevindingen en ervaringen? Scan dan snel de QR-code!



Eddy Raaijmakers

## Workshop ClassDojo

"De workshop inspireerde om direct aan de slag te gaan met een echte ClassDojo  n wie weet is daar wel een vervolgonderzoek geboren. Zo leuk dat Eddy ook onszelf had omgetoverd in een ClassDojo."

**"Tijdens de workshop heb ik me stiekem al aangemeld en ben ik rond gaan neuzen."**

"Het systeem is leuk en inspireert om er snel mee aan de slag te gaan."



## Gonny Schellings Zelfsturing

"Het onderwijs is star."  
"Bedankt voor de inspirerende cursus!"



## Ilse Dirckx, Metameer Leerdoelen en succescriteria als startpunt voor formatief handelen

"Formatief handelen draait niet om het afnemen van een formatieve toets; het is een continu proces van vinger aan de pols houden van waar jouw leerlingen staan en wat ze nodig hebben om een volgende stap te zetten."

"Bij formatief handelen gaat het om de vragen: 1. Waar sta ik nu? 2. Waar ga ik naar toe? en 3. Wat is mijn volgende stap?"

"Verdiep je bij iedere groep leerlingen en bij ieder nieuw thema weer opnieuw in waar de leerlingen staan, dat is het startpunt voor jou als docent."

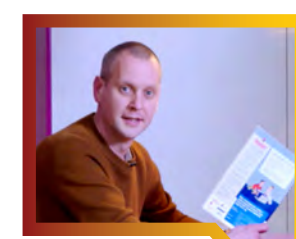
**Ik ga volgend jaar een praktijkonderzoek doen over leerdoelen. Mag ik je daar een dezer dagen voor benaderen? Bedankt in ieder geval!**

"Het ontwerpen van een effectieve lessenserie begint bij het formuleren van leerdoelen en succescriteria."

"Zonder succescriteria zijn leerdoelen niet effectief."

"Door het werken met leerdoelen kan de docent vragen stellen die gaan over leren en over hoe het te behalen eindresultaat er uit ziet."

"Een leerdoel gaat over wat leerlingen leren; een leeractiviteit is de activiteit die helpt om het leerdoel te behalen."



## Joost van Oort, geschiedenis Backstage bij JORT

Een kijkje achter de schermen bij een succesvol Youtube-kanaal krijg je niet iedere dag. Joost van Oort vertelt je graag meer over het verhaal achter het succes:

**Creëren video's toegevoegde waarde in het leerproces?**

**Bestaat er zoiets als video-didactiek?**

**Wat doe je als docent als kennis-overdracht door YouTube wordt overgenomen?**



# Je blik verruimen met onderzoek



Simone Ruijters

**Je wilt juist dat leerlingen actief aan de slag gaan met je feedback en feed forward.**

**Simone:** “Ik ben Simone Ruijters en volg de bachelor biologie aan de Fontys Leraren Opleiding Tilburg en loop nu voor de vierde keer stage op een opleidingsschool. Ditmaal op het Eckartcollege in Eindhoven. Dit is mijn afstudeerjaar: een bijzonder jaar, waarin ik twee onderzoekstrajecten doorloop. Het ene heeft een pedagogische invalshoek, het andere een vakdidactische.



Lianne Bronts

**Hoe krijgt het leerproces een centrale plek in onze lessen? Dat vraagt om een andere kijk.**

**Lianne:** “Mijn naam is Lianne Bronts, ik ben sinds 2013 docente Lichamelijke Opvoeding (LO) op het Eckartcollege. Ik heb de ALO (Academie voor Lichamelijke Opvoeding) gedaan en vervolgens de master of Human Movement Science aan de Vrije Universiteit. Daar heb ik geproefd aan onderzoek doen.

Drie jaar geleden ben ik aangesloten bij de onderzoeksgroep van onze school: we doen samen met collega's van onze school en het Nuenens College praktijkgericht onderzoek naar thema's in onze dagelijkse onderwijspraktijk. Dat is een leerzaam en leuk traject met goede en

intensieve begeleiding. Nu focussen we op aspecten van formatief evalueren.”

**Lianne:** “In eerste instantie hebben we ons gericht op de zin en onzin van het geven van cijfers bij LO. Daar heb ik op voortgeborduurd: hoe krijgt het leerproces een centrale plek in onze lessen? Dat vraagt om een andere kijk op hoe we ons bewegingsonderwijs inrichten. Waar dat toe leidt? Dat is nog niet te zeggen. We zitten in de uitprobeerfase waarin we nagaan wat werkt en wat niet.”

*Waar schuurt het dan?*

**Lianne:** “We willen dat leerlingen meer doen met onze instructie en feedback. Bij LO werken we met lessenreeksen.

**Even voorstellen**

In het eerste deel van zo'n reeks zoomen we in op het aanleren van een vaardigheid. We geven veel input en aanwijzingen. Daarna volgt verdieping. Bij les 4 krijgen we vaak de vraag: 'Hey juf, wat moeten we eigenlijk doen? Waar krijgen we precies een punt voor?' Het laat zien dat leerlingen tijdens het oefenen geen verband leggen met wat ze aan het leren zijn. Op het moment dat we aankondigen dat we met een cijfer gaan beoordelen, lijken leerlingen pas geneigd om iets te veranderen of te verbeteren in hun aanpak of uitvoering. Het moeilijke van ons huidige onderwijssysteem is dat leerlingen op basis van cognitie zijn ingedeeld – ook bij LO. Dat wringt: we spreken leerlingen niet aan op hun vorderingen, wat ze écht leren bij ons vak.”

## Onderzoek als motor voor veranderingen

**Simone:** “Ik herken wat je zegt. Je wilt juist dat leerlingen actief aan de slag gaan met je feedback en feed forward. Voor mij is onderzoek een motor om verandering teweeg te brengen. Vanuit zo'n gevoel van ongemak kan een onderzoek ontstaan. Zo ben ik naar mijn eigen handelen gaan kijken bij het onderwerp 'het driedimensionale karakter van een cel'. Het lukte me aan de hand van de methode niet om leerlingen te laten inzien dat een cel niet 2D maar 3D is. Dus wilde ik nagaan op welke wijze ik leerlingen dat besef kon bijbrengen. Om dat voor elkaar te krijgen heb ik de ervaring van leerlingen als vertrekpunt genomen, om vandaaruit het leerproces aan te vliegen.”

*Wat heb je dan precies gedaan?*

**Simone:** “Leerlingen zijn celmodellen gaan bouwen en moesten vragen be-

antwoorden over de kenmerken van dat model. Ze konden die vragen alleen beantwoorden als ze zo'n 3D-model hadden vormgegeven. Het was wel een kick om te ervaren dat het de leerlingen was gelukt om te laten zien dat ze door die aanvliegroute tot een nieuw inzicht waren gekomen. Mijn leerwinst? Dat het creëren van ervaringen een krachtig middel is om leerlingen tot diepere inzichten te laten komen.”

*Je gaf net aan dat het een klein onderzoek is. Kennelijk met een grote impact...*

**Simone:** “Inderdaad. Na dit onderzoek houdt het wat mij betreft ook niet op: ik wil blijven leren en me blijven ontwikkelen. Mét behulp van onderzoek. Het lijkt me gaaf om in de toekomst grotere onderzoeksprojecten aan te pakken. Ik zou graag de samenwerking aangaan met andere vakken. Bij biologie gaat het bijvoorbeeld vaak over 'beweging'. Het zou mooi zijn als we dan met LO een brug slaan.”

*Vanwaar die drive?*

**Simone:** “Juist door met collega's en collega's-in-opleiding te sparren over onderwijsonderzoek ben ik getriggerd om niet vanuit hokjes te denken, maar vanuit het leren van de leerlingen. Als docenten hebben we een gezamenlijk doel: onze leerlingen vooruit helpen.”

**Lianne:** “Ik vind het mooi om te horen dat je je niet laat verleiden om telkens maar vanuit hetzelfde patroon te werk te gaan. Dat vraagt lef.”

**Simone:** “En misschien ook wel dat je visie op onderwijs moet durven verruimen.”

**Lianne:** “Het is maar wat makkelijk om in je comfort zone te blijven hangen. In de zone daarbuiten moet je zijn om tot een nieuw inzicht of verandering te komen. That's where the magic happens.

Op dit moment kijken we bij LO: hebben onze inspanningen het gewenste effect? Veel pogingen in ons onderzoek waren ook minder succesvol. We hebben bijvoorbeeld met rubrics gewerkt, maar veel leerlingen lezen de rubrics gewoonweg niet goed of zelfs helemaal niet. We zijn erachter gekomen dat de rol van de docent cruciaal is. Op welke wijze stel je hulpvragen, hoe geef je je instructie vorm? Daar richten we ons nu op.”

## Het doorbreken van een patroon vraagt lef

*Heeft het meerwaarde om deel te zijn van de Academische Opleidingsschool Noordoost-Brabant?*

**Lianne:** “Zeker wel! Zo heb ik op de Kennisconferentie met mijn collega Teun een workshop verzorgd over onze opgedane inzichten en vroegen we collega's van andere scholen om feedback. We hebben ons onderzoeksproces geschetst en laten zien waar we tegenaan liepen. Er ontstond een mooi gesprek met collega's met dezelfde vraagstukken, die met een nét even andere insteek te werk gaan. Dat heeft ons op nieuwe ideeën gebracht en bovendien kennisuitwisseling mogelijk gemaakt. We hebben al een afspraak staan om een keer bij elkaar in de keuken te kijken.”

**Simone:** “Hoe meer je gebruik maakt van bronnen, des te meer het je oplevert. Dat merk ik vanuit de klas. Ik betrek mijn leerlingen bij het beantwoorden van vraagstukken die voor mij belangrijk zijn. Ik heb wel gemerkt dat een one size fits all benadering niet werkt. Standaard check ik bij leerlingen en met leerlingen: werkt het wat ik doe met wat ik voor ogen heb?”

*Lees verder op pagina 14*

Lisanne Bronts en Teun Helsper

Een cijfer voor LO  
**Pas dat tandje bijzetten als het voor een cijfer is? Niet in de lessen lichamelijke opvoeding van Lisanne en Teun!**



Wat gebeurt er als de leerling zelf achter zijn beginniveau kan komen, zelf zijn doel kan stellen en misschien zelfs zélf een cijfer kan koppelen aan zijn leerproces, zodat hij alle lessen intensief bezig is met de eigen vaardigheden in plaats van alleen de 'punt-les'?

Over de uitkomsten van hun zoektocht hoor je meer als je de QR-code scant.



## Marianne Bouwhuis, Metameer **Workshop Beeldcoachen en didactisch coachen**

'Bij beeldcoachen kijk je naar wat er al WEL is!'

**Bij beeldcoachen gaat het erom dat mensen in hun kracht gezet worden.**

**De juiste feedback is essentieel om te groeien.**

**AOS kennis-conferentie!**

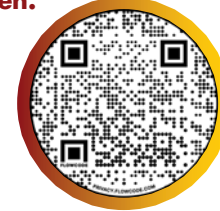
"Goed dat je het positieve benoemt."

"Leuk hoe je de leerlingen met de bal bij de les betreft."

"Mooi die beelden: het maakt het voor mij wat meer tastbaar!"



**Differentiëren met een klas vol leerlingen is lastig? Op het Maaslandcollege hebben we een eigen onderwijsconcept ontworpen. Twee belangrijke pijlers zijn flexlessen en coachen. Tijdens deze workshop krijg je uitleg hoe wij dat aanpakken.**



**Reacties van deelnemers:**  
"Leerlingen kunnen er misschien wel mee omgaan, maar hun docenten, durven docenten hun leerling 'los' te laten?"

"Jammer dat het zo kort is, ontzettend leuk om leerlingen aan het woord te laten! Dat zou best vaker mogen!"

"Klinkt als een mooi en waardevol systeem."

"Leuk Roy om dit zo te mogen ontwikkelen met je team! Klinkt echt goed, wil graag een keer komen kijken. Dank je wel voor je enthousiaste presentatie!"

Roy van Welie, Maaslandcollege Oss  
**Gepersonaliseerd onderwijs**



## Ramon Groenendijk en Twan van de Wetering **Workshop Het jongensprobleem**

Meer info: Jongens zijn het, maar aardige jongens <https://bit.ly/2TOVY3g>

Het jongensprobleem wordt een jongensprobleem als je het zo gaat noemen. School kan weinig doen om jongens te motiveren, maar mannelijke docenten kunnen dat beter dan vrouwelijke docenten.

**Vooral door persoonlijk contact te maken.**



## Michael Akkers en John van der Kant **De kracht van Feedback**



**Feedback resultaten:**

<https://bit.ly/3dQfbZz>



Feedback is in potentie een heel krachtig instrument om het leren van leerlingen een impuls te geven en is effectief als deze aansluit bij het niveau van leren. In hun workshop zoomden Michael en John in op deze verschillende niveaus en leerden ze de deelnemers alle ins en outs over het geven van verschillende soorten feedback!

## Rianne van Dinther, Merletcollege Cuijk **Workshop Virtual Reality bril**

Voor meer info: [r.dinther@merletcollege.nl](mailto:r.dinther@merletcollege.nl)



De VR-bril is een leuke lesactiviteit die je kunt doen als een echt practicum niet mogelijk is of om een virtuele buitenlesactiviteit te doen. Je kunt er spelelementen inbrengen. Bewerkingsprogramma's vind je bij Thinglink. Paint.net en GIMP. Deelnemers vroegen zich af of het ook mogelijk is om virtueel in stoffen moleculen te bekijken. Fontys studenten hebben hier mee geëxperimenteerd met het programma Unity.



# De inspiratie van SAMEN

Geert Arts, Maaslandcollege Oss



Toen ik de vraag kreeg om deze column te schrijven, was ik zeer vereerd. Ik heb een aantal jaren mogen deelnemen aan de AOS Brabant-Noordoost. Als onderzoekscoördinator. En op gezette tijden kwamen de coördinatoren van de verschillende scholen bij elkaar. Vaste gasten waren de twee Johnen, Twan, Corry, Gonny, Irene en later Thomas. Hoewel ik regelmatig verrast was door de afwezigheid van anderen werd ik geholpen en gestimuleerd door de hiervoor genoemden. Een mooi stel fanatieke lui, met kennis van zaken en bereid om te praten, te delen, te werken en te begeleiden. Met als doel om niet zomaar iets te doen in je onderwijs. Nee, de basis van handelen ligt in onderzoeken.

**Een mooi stel fanatieke lui, met kennis van zaken en bereid om te praten, te delen, te werken en te begeleiden.**

En zo ging ik, als onervaren onderzoekscoördinator, aan de slag. Veelal met studenten die in de eindfase van hun stage "ook nog een onderzoeksopdracht hebben af te ronden". Bewust tussen aanhalingstekens geplaatst door mij. Als ware het een quote van een student. Het is eerder een parafrasering van een veelgehoorde gedachte bij studenten aan het begin van ons traject.

Mijn beperking maar tevens mijn kracht zit in de behoefte aan structuur en regelmaat. Elke donderdagochtend had ik een bijeenkomst in de planning staan met mijn studenten. "Gewoon" om 8 uur in de ochtend starten, dan hadden we tenminste ruim de tijd. En dat viel niet altijd in goede aarde, dat aanvangstijdstip. En op basis van de plannings van het onderzoek zoals die door de opleidingsinstituten werden gepresenteerd, maakte ik een program-

ma. Telkens openen met een presentatie die aansloot bij de fase waarin hun onderzoek zich bevond. En daarna samen aan de slag.

**Wat is een goed onderwerp om op te pakken? Zoek iets dicht bij jezelf. Iets dat je interesse heeft. Iets waar je in de praktijk tegenaan loopt. Waar je vragen over hebt die je graag wil beantwoorden. Maar de belangrijkste eis: houd het klein.**

Na de keuze begint het afzien. De lange weg van vraagstelling, via een eerste opzet naar literatuuronderzoek, praktijkonderzoek, verslaglegging, eindproduct en presentatie. Vreugde, teleurstelling, verdriet, humor, succesbeleving, tegenvaller, computercrash, deadline en op-

luchting. Enkele zaken die met enige regelmaat onderwerp van gesprek zijn gedurende dit proces. Met als doel om conform planning en instituuiseisen op tijd alles gereed te hebben.

Wat waren het enerverende en inspirerende ochtenden. Met een lach en soms een traan. Want onderzoeken is ook pijn leiden.

**Het gaat nooit volgens het boekje.** Er zijn enorm veel onzekerheden en beren op de weg. Maar voor de studenten ook de momenten waarop ze zich gezien wisten. Een baken op een spannende weg.

Even tussendoor: ik volgde mijn "lerarenopleiding" aan de RU in Nijmegen in het studiejaar 1981-1982 (inderdaad, diep in de vorige eeuw). Achteraf gezien het jaar dat ik het meest heb geleerd. Vooral over mezelf en mijn toekomst. Het mooiste studiejaar als je het mij vraagt.

En wat heb je dan geleerd als onderzoekscoördinator Geert? Goeie vraag. In ieder geval dat je vragen moet stellen, aan jezelf en aan anderen.

**Want de kracht zit in het samen. Maar het allerbelangrijkste is het wederzijds motiveren en leren van elkaar. Wat heb ik veel geleerd van de studenten.**

Van hun inzichten, creativiteit, oplossingsgerichtheid en hun kennis. Voor mij is dat de meerwaarde van onderzoek. Ik raak geïnspireerd door de onderwerpen die onderzocht worden. Met telkens een stem in mijn hoofd die zegt: dit kun jij (in welke vorm dan ook) gebruiken in je lespraktijk, in jouw rol als docent of begeleider, in de wijze waarop je als professional invulling geeft aan je vak.

**En wanneer je met die gedachte onderzoek gebruikt, blijf je een leven lang leren.**

**Onderzoekscoördinatoren en studenten: ga door met jullie goede werk!**





Ik krijg steeds meer het gevoel dat ik weet hoe ik bepaalde zaken moet aanpakken. Onderzoek helpt je je blik te verruimen. Een wezenlijk onderdeel daarvan is om structureel met je leerlingen in gesprek te gaan. En met collega's natuurlijk!"

**Lisanne: "Ik vind ook wel dat onderzoek doen je helpt bij je groei als persoon. Zo heb ik gemerkt dat veel van wat ik geprobeerd, achteraf zei: 'Dit is het niet helemaal, maar ik voel me uitgedaagd om verder te blijven kijken en zoeken.' Door onderzoek houd je een open mind in je dagelijkse onderwijspraktijk. En wat nu werkt, kan over 10 jaar alweer achterhaald zijn."**

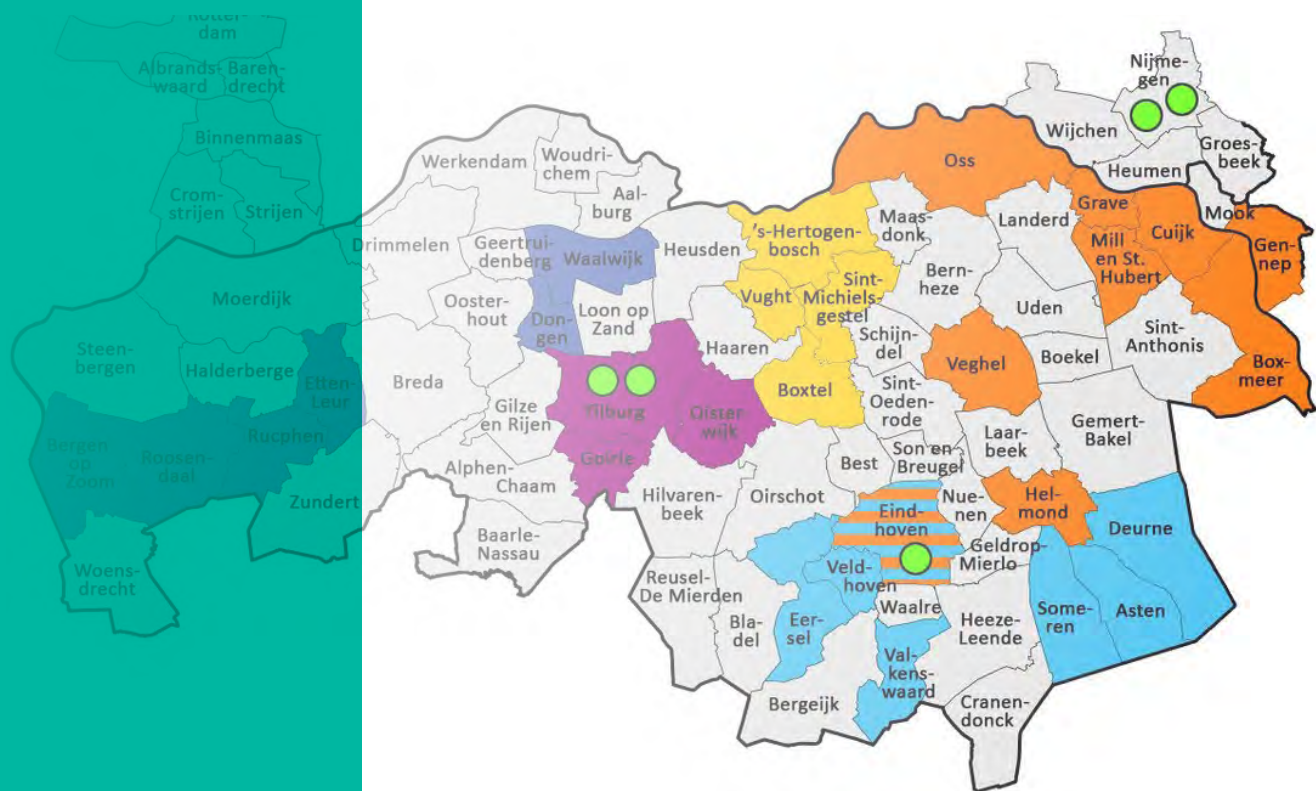
Simone: "Die drang om je te blijven

ontwikkelen, begrijp ik wel. En toch: ik zou onderzoek doen geen verplicht onderdeel maken van professionele ontwikkeling. Ik denk namelijk dat het belangrijk is om docenten vrijheid te geven om onderzoek te doen. Zou ik in mijn toekomstige baan als docent biologie verplicht worden om onderzoek te doen, dan zou ik daar veel minder plezier uit putten dan wanneer ik een eigen thema kan kiezen op het moment dat ik daar behoefte aan heb. Ik zou zeker wel op een school willen werken als deze, waar onderzoek deel is van de cultuur. Maar niet als het voor iedereen verplichting is."

**Lisanne: "Keuzevrijheid is belangrijk. Dat we onderzoek doen wordt wel heel erg gewaardeerd. Maar vaak krijg ik de vraag wat mij zo boeit aan onderzoek. Ik merk dan dat collega's met een bepaald beeld van onderzoek rondlopen dat niet overeenkomst met hoe onderwijsonderzoek naar de eigen dagelijkse praktijk vorm krijgt. Er wordt vaak een associatie**

gelegd met het schrijven van een scriptie in een ver verleden, maar dat is niet hoe ik onderzoek ervaar.

**Het helpt ook wel dat we echt een community vormen, waarbij we intensief begeleid worden en samen het gesprek voeren over het proces, opgedane inzichten en de vertaling naar de vakgroep of school."**  
 Simone: "Ondanks dat we elkaar in coronatijd minder vaak fysiek zien, is het wel fijn om de betrokkenheid van collega's te ervaren. Ik heb veel feedback gekregen van mijn collega's op het Eckartcollege. Mijn onderzoeken zijn zo goed als afgerond. Nu kijken we hoe we de inhoud ervan een plek kunnen geven in de inspiratieweek. Zo heb ik het blijkaar niet alleen maar voor mezelf of voor mijn leerlingen gedaan."  
 Lisanne: "De rode draad van praktijkgericht onderzoek is dat je telkens het gesprek aangaat met leerlingen en collega's. Dat helpt enorm, want je krijgt zoveel nieuwe inzichten – ook van collega's van andere vakken."



## Samenwerkende scholen in AOS Noord-Doost-Brabant

### Fioretti College Veghel

Muntelaar 4  
5467 HA Veghel  
info@fioretticollege.nl  
www.fioretticollege.nl

### Zwijsen College Veghel

Prins Willem Alexander Sportpark 15  
5461 XL Veghel  
info@zwijsencollege.nl  
www.zwijsencollege.nl

### Eckart College Eindhoven

Damocleslaan 3  
5631 KC Eindhoven  
info@eckartcollege.nl  
www.eckartcollege.nl

### Nuenens College Nuenen

Sportlaan 8  
5671 GR Nuenen  
info@nuenenscollege.nl  
www.nuenenscollege.nl

### Vakcollege Helmond Helmond

Keizerin Marialaan 4  
5702 NR Helmond  
info@vakcollege.nl  
www.vakcollege.nl

### Dr. Knippenbergcollege Helmond

Nachtegaallaan 40  
5702 KN Helmond  
info@drknippenbergcollege.nl  
www.drknippenbergcollege.nl

### Carolus Borromeus College Helmond

Markesingel 2  
5707 DJ Helmond  
info@carolus.nl  
www.carolus.nl

### Elzendaalcollege Boxmeer/Genep

Bilderbeekstraat 27  
5831 CW Boxmeer

Stationsweg 38  
5831 CR Boxmeer

Stiemensweg 40  
6591 MD Genep

info@elzendaalcollege.nl  
www.elzendaalcollege.nl

### Metameer Boxmeer/Stevensbeek

Stationsweg 5  
5831 CR Boxmeer

Stevensbeekseweg 8a  
5844 AB Stevensbeek

info@metameer.nl  
www.metameer.nl

### Maaslandcollege Oss

Vianenstraat 1  
5342 AJ Oss  
info@maaslandcollege.nl  
www.maaslandcollege.nl

### Merletcollege Cuijk

Katwijkseweg 2  
5431 RX Cuijk

Stoofweg 4  
5361 HZ Grave

Langenboomseweg 3  
5451 JH Mill

info@merletcollege.nl  
www.merletcollege.nl

## Samenwerkende Opleidingsinstituten

### Academie Educatie Hogeschool Arnhem Nijmegen

Kapittelweg 35  
6525 EN Nijmegen  
<https://www.han.nl/over-de-han/organisatie/academies/academie-educatie/>

### Eindhoven School of Education (TU/e)

Postbus 513  
5600 MB Eindhoven  
esoe@tue.nl  
<https://www.tue.nl/universiteit/faculteiten/eindhoven-school-of-education/>

### Fontys Lerarenopleiding Tilburg

Professor Goossenslaan 1-01  
5022 DM Tilburg  
<https://fontys.nl/Over-Fontys/Fontys-Lerarenopleiding-Tilburg.htm>  
studentzakenflot@fontys.nl

### Fontys Sporthogeschool

Theo Koomenlaan 3  
5644 HZ Eindhoven  
sporthogeschool@fontys.nl  
<https://fontys.nl/Over-Fontys/Fontys-Sporthogeschool.htm>

### Fontys Hogeschool voor de Kunsten

Zwijsenplein 1  
5038 TZ Tilburg  
fhk@fontys.nl  
<https://fontys.nl/Over-Fontys/Fontys-Hogeschool-voor-de-Kunsten.htm>

### Radboud Docenten Academie

Erasmusgebouw 20e verdieping  
Erasmusplein 1  
6525 HT Nijmegen  
info@docentenacademie.ru.nl  
<https://www.ru.nl/docentenacademie/>

### Universitaire Lerarenopleiding Tilburg

Warandelaan 2  
5037 AB Tilburg  
<https://www.tilburguniversity.edu/nl/onderwijs/masteropleidingen/lerarenopleiding>





# Wist-u datjes

(= blunders van het onderzoek):

- ✦ ... als je een voor- en nameting aan elkaar wilt koppelen, dan zul je moeten werken met een identificatienummer of naam.
- ✦ ... als je een interview wilt opnemen, check dan of de opnameapparatuur aanstaat.
- ✦ ... als je een interview wilt opnemen, neem dan ook het identificatienummer van de geïnterviewde op.
- ✦ ... als een vragenlijst uit meerdere pagina's bestaat, of als er ook op de andere zijde van het papier vragen staan, geef dit dan duidelijk aan.
- ✦ ... een vragenlijst verspreiden via de postbakjes op school is geen handige methode.
- ✦ ... het percentage geretourneerde vragenlijsten blijft vaak steken op 30% van de totale vragenlijsten.
- ✦ ... het is niet verstandig om een usb-stick met data in de trein te laten liggen.
- ✦ ... goed onderzoek roept meer discussie op dan slecht uitgevoerd onderzoek.
- ✦ ... je kunt maar beter altijd een naam boven je eigen werk zetten.
- ✦ ... met een goed onderzoeksplan is het moeilijkste deel van het onderzoek al uitgevoerd.
- ✦ ... in de vakantieperiode is het niet gemakkelijk om participanten voor je onderzoek te vinden.
- ✦ ... een citaat van een participant is vaak meer verhelderend dan een significant resultaat op een statistische toets.
- ✦ ... een meetinstrument (vragenlijst/observatie) is een momentopname is.
- ✦ ... bij een gemiddelde moet ook altijd een spreidingsmaat worden vermeld.
- ✦ ... goed onderzoek zet je aan het nadenken.
- ✦ ... studenten én wetenschappers klagen vaak over de "APA"-richtlijnen, vooral over de regels hoe een goede referentielijst eruit ziet.
- ✦ ... een significant resultaat zegt weinig als je niet kunt uitleggen waarom de resultaten significant zijn.
- ✦ ... in het VELON tijdschrift en/of Didactief staan leuke onderzoeksartikelen.
- ✦ ... de bel/zoemer van de school (=einde les) kan een storende variabele in het onderzoek zijn.
- ✦ ... onderzoek uitvoeren is gewoon leuk.
- ✦ ... de beste onderzoeksdiscussies vinden plaats ná de presentatie tijdens de borrel.
- ✦ ... de beste ingevingen over je onderzoek komen op onverwachte momenten bij je binnen.
- ✦ ... respondenten kunnen een vraag anders interpreteren dan de samensteller van de vragenlijst.
- ✦ ... een toets over de leerstof afnemen is ook een vorm van onderzoek.



Corry Kocken

## PRAKTIJKONDERZOEK, EEN VORM VAN PROFESSIONELE NIEUWSGIERIGHEID

De kennisconferentie die op 25 maart 2021 plaatsvond binnen AOS Noordoost-Brabant stond bol van nieuwsgierigheid, van begerigheid naar nieuwe inzichten. Iedere dag staan leraren voor de opdracht om de ontwikkeling van hun leerlingen te stimuleren, hen te motiveren voor en te begeleiden bij hun leren.

Wanneer je als leraar gegrepen bent door het leren van de leerlingen die aan jou zijn toevertrouwd roept dat tal van vragen op die om een antwoord vragen.

**Soms zijn dat antwoorden die je onmiddellijk paraat wilt hebben, maar vaak ook vraagt het vinden van geschikte oplossingen afstand en enige vertraging ten opzichte van het hier en nu.**

Het is mooi om te zien dat leraren en collega's in opleiding binnen de academische opleidingsschool tijd en ruimte krijgen om vraagstukken uit te zoeken waarvoor de leraren zich in hun praktijk gesteld zien. Dat levert interessante zoektochten op, of anders gezegd: interessante praktijkonderzoeken.

Uitwisseling over deze onderzoeken met collega's uit verschillende scholen prikkelt bij iedereen de nieuwsgierigheid.

**De praktijkonderzoeker is vanuit persoonlijke nieuwsgierigheid begonnen aan zijn zoektocht.**

De belangstellende bezoekers van de kennisconferentie bleken ook nieuwsgierig. Dat kan zijn doordat het onderzochte vraagstuk aansluit bij vragen die ook in de eigen praktijk of eigen school spelen. Het is interessant om te weten te komen hoe collega's het hebben aangepakt om een kwestie uit hun eigen praktijk systematisch onder de loep te nemen. Het is verrassend om te ontdekken dat aannames die er leven, niet blijken te kloppen als een onderzoekende leraar zich verdiept in de achtergronden.

**Wanneer bepaalde concepten of thema's vanuit een onderzoeksmatige aanpak toepasbaar gemaakt worden voor de eigen onderwijspraktijk krijgen ze betekenis voor die praktijk.**

Praktijkonderzoek vindt plaats vanuit dit soort motieven. Nieuwsgierigheid is steeds een belangrijke drijfveer. Met elkaar uitwisselen wat dit kan opleveren past bij wat we in AOS Noordoost-Brabant beogen: leren van en met elkaar! Nieuwsgierigheid en leergierigheid, ze passen naadloos in elkaar.





Karin Derksen

Onderzoek is het ontwikkelen van de onderzoekende cultuur, het onderzoekend handelen, het voortdurend samen met collega's zoeken naar de volgende stap in de verbetering; onderbouwd, systematisch, analytisch, gebruik makend van literatuur en de expertise van docenten.

## Wat kun je vertellen over de betekenis van onderzoek binnen de vereniging?

"Bij het doen van onderzoek op de OMO-scholen gaat het steeds meer over het proces. De vragen die hier steeds centraal in staan zijn: 'hoe kom ik aan informatie' en 'hoe kan de informatie die ik verzamel helpen bij het verbeteren van het onderwijs'. Dat wil niet zeggen dat het product niet belangrijk is. Dat is het natuurlijk ook, maar de onderzoekende houding en het onderzoekend handelen zijn de dingen waarvan we vinden dat daar de focus op moet liggen. Hierbij gaat het over het evidence informed werken."

## Waarom wordt onderzoek zo waardevol gevonden door OMO?

"Het onderzoekend handelen zou onderdeel moeten zijn van de cultuur van de scholen binnen OMO. Onderzoek is overigens geen doel op zich, maar het is een kans om op een duurzame manier aan kwaliteitsontwikkeling te werken. Hiermee bedoel ik het ontwikkelen van de onderzoekende cultuur, het onderzoekend handelen, het voortdurend samen met collega's zoeken naar de volgende stap in de verbetering; onderbouwd, systematisch, analytisch, gebruik makend van literatuur en van de expertise van docenten.

Waar het in een eerder stadium bij onderzoek vooral ging om het ontwikkelen van docenten is het accent nu wat meer verschoven naar het verbeteren van het

onderwijs. Allebei is het echter relevant en dus zijn beide doel, maar het accent schuift richting de onderwijsverbetering."

## Welke verwachtingen ten aanzien van onderzoek in scholen heb je en in hoeverre komt die verwachting uit?

"Onderzoek is een manier van werken en leren met elkaar dat start op het niveau van de docent in het klaslokaal. Het is ook een manier van werken die op het niveau van de schoolorganisatie informatie geeft die helpend kan zijn bij het maken van keuzes en ook bovenscholse opbrengsten kan brengen. Tijd en ruimte zijn punten van aandacht, maar op het moment dat je het expliciet koppelt aan kwaliteitsontwikkeling en schoolontwikkeling maak je de opbrengsten minder persoonlijk en dus meer zichtbaar.

Dit wil niet zeggen dat we dan niet meer kunnen uitgaan van de eigen persoonlijke leervragen en interesse van docenten, maar als je werkt vanuit een gemeenschappelijke visie dan wordt hetgeen je op dit vlak doet meer duurzaam. Omdat de uitkomsten en opbrengsten van onderzoek heel divers zijn is het lastig om hier in algemene termen uitspraken over te doen.

Het genereren van gemeenschappelijke kennis, samen werken en het co-creëren zijn in mijn optiek dé dingen die het doen van onderzoek kan opleveren. Het zou mooi zijn als we binnen alle geledingen binnen de scholen een meer onderzoekende manier van werken zouden kunnen bevorderen. Ik ga er vanuit dat elke docent het beste met zijn leerlingen

voorheeft en nieuwsgierig is naar mogelijke verbetering. Dit als startpunt en perspectief in ontwikkeling van een onderzoekscultuur die zou moeten resulteren in duurzame kwaliteitsontwikkeling."





**Deze uitgave is een initiatief  
van AOS Noordoost-Brabant**

Vianenstraat 1 5342 AJ Oss

[www.aos-omo.nl/nobrabant](http://www.aos-omo.nl/nobrabant)

**Redactieteam**

Irene van den Wildenberg (hoofdredactie)

Joep Gielissen

Gonny Schellings

Erwin van Ballegoij

**Fotografie**

Fotografie Jacques Verschuren